

Asia: Teosten käyttäminen oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden vaatiessa

Annettu: 13.6.1997

Ampuma-aserekisterin asekuvaston mahdollisesti sisältämistä teoksista ja valokuvista voitiin tekijänoikeuslain estämättä antaa tietoja. Poliisin oikeudenhoitoon ja yleiseen turvallisuuteen liittyvien tehtävien edellyttämät välttämättömät teoksiin kohdistuvat toimenpiteet olivat sallittuja tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin nojalla.

Selostus asiasta

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on 4.4.1997 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta tarkentavaa lausuntoa ampuma-aserekisterin asekuvastoon liittyen.

Hakija viittaa 31.8.1995 päivätyyn kirjeeseensä, jossa se on pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, voidaanko poliisin käyttöön perustettavan ampuma-aserekisterin asekuvastoon tallentaa ilman oikeudenhaltijoiden suostumusta ja ilman korvausvelvollisuutta asealan lehtijulkaisuista, asekirjallisuudesta, aseliikkeiden ja -tehtaiden kuvastoista kerättyä materiaalia.

Hakija kertoo, että tekijänoikeusneuvosto on sisäasiainministeriölle antamassaan lausunnossa 1995:17 katsonut, että ampuma-aserekisterin asekuvaston ylläpitämiseksi saadaan teoksista ja valokuvista valmistaa kappaleita sekä tallentaa valmistettuja kappaleita rekisteriin tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin nojalla ilman oikeudenhaltijoiden suostumusta ja mahdollisia korvauksia. Tekijänoikeusneuvosto on todennut, että rekisterin toimivuuden ja olemassaolon kannalta mainittu menettely on välttämätöntä yleiseen turvallisuuteen liittyvien tehtävien suorittamiseksi.

Hakija toteaa, että tekijänoikeusneuvosto on lisäksi lausunnossaan maininnut, että teoksia ja valokuvia ei ole oikeutta saattaa poliisin ja rekisteriä mahdollisesti myös käyttävien rajavalvontaviranomaisten toimesta yleisön saataviin julkisesti esittämällä tai levittämällä muutoin yleisön keskuuteen, vaan käyttö tulee rajoittaa ainoastaan viranomaishallinnon sisäiseen käyttöön. Edellä mainittuun viitaten hakija 4.4.1997 päivätyllä kirjelmällään pyytää tekijänoikeusneuvostolta vielä tarkentavaa lausuntoa seuraavista kysymyksistä:

1) Onko mainitusta ampuma-aserekisterin asekuvastosta mahdollista antaa tietoja ja valokuvia muiden valtioiden poliisiviranomaisten ja rajavalvontaa suorittavien viranomaisten sisäiseen käyttöön kansainväliseen poliisiyhteistyöhön liittyen?

2) Onko mainitusta ampuma-aserekisterin asekuvastosta mahdollista antaa tietoja ja valokuvia yksityisten ase-elinkeinoharjoittajien ja mahdollisesti myös aseharrastajien käyttöön?

Hakija toteaa, että kansainvälinen poliisiyhteistyö sekä Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken unionisopimuksen ns. III pilarin oikeus- ja sisäasioita koskien kuin myös Schengen-sopimuksen perusteella edellyttää laajaa tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten välillä. Hakijan mukaan tietojenvaihto on tarpeen poistuvaa rajavalvontaa korvaavien toimenpiteiden johdosta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä myös oikeudenhoidon turvaamiseksi mainittujen jäsenvaltioiden muodostaessa yhtenäisen alueen ilman säännöllistä rajavalvontaa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksen mukaan teos voi olla esimerkiksi selittävä kirjallinen esitys tai valokuvateos.

Tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä säädetään tekijälle kuuluvista oikeuksista. Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Säännöksen 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Säännöksen 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus ei suojaa teoksen sisältämää tietoa sinänsä, vaan sitä ilmenemismuotoa, johon tiedot on saatettu. Toisaalta tekijänoikeus suojaa sekä koko teosta että myös sellaista teoksen osaa, jota voidaan muusta teoksesta erillisenä pitää teoksena. Koska teoksen tekijällä ei ole yksinoikeutta teoksen sisältämiin yksittäisiin tietoihin, tietoja voidaan tekijänoikeuden estämättä hyödyntää. Jos "tietojen antaminen" teoksia sisältävästä rekisteristä ei rajoitu teoksiin sisältyvien yksittäisten tietojen hyödyntämiseen, vaan käsittää tietyn koko teoksen tai sen teoksena suojattavan osan, tekijänoikeudellisen suojan piiriin kuuluva käyttö on sallittua ilman tekijän lupaa ainoastaan, jos se voidaan perustella tekijänoikeuslain 2 luvun mukaisten tekijänoikeuden rajoitusten nojalla.

Valokuvia, jotka eivät ole valokuvateoksia, koskee tekijänoikeuslain 49 a §. Sen 1 momentin mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita ja näyttämällä sitä julkisesti. Säännöksen 3 momentin mukaan valokuviin sovelletaan vastaavasti, mitä muun muassa lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa sekä lain 2 lukuun sisältyvässä 25 d §:ssä säädetään.

Yksi tekijänoikeuden rajoituksista johtuu oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden intresseistä. Tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin mukaan teosta saadaan käyttää oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden vaatiessa. Säännöksen 3 momentissa säädetään, että 2 momentin nojalla käytetystä teoksesta saadaan ottaa lainauksia 22 §:n mukaisesti.

Tekijänoikeuslain 25 d § lisättiin tekijänoikeuslain muuttamisesta 1995 annetulla lailla (446/1995). Muutoslain valmistelutöissä on todettu, että oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden taustalla olevat intressit ovat niin merkittäviä, ettei tekijänoikeuden tule olla niiden toteuttamisen esteenä. Säännös soveltuu lainkäytöstä ja yleisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja lakisääteisten toimielinten toiminnan lisäksi myös välimiesmenettelyyn. Se soveltuu myös hallintolainkäyttöön ja muuhun hallintomenettelyyn, jossa on kyse oikeudenhoidosta. Tällaista hallintomenettelyä on esimerkiksi viranomaisten valvontatehtävien hoitaminen. (Hallituksen esitys 287/1994 vp, s. 32 ja s. 75)

Tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentti antaa oikeuden toimenpiteisiin, jotka ovat lakiin perustuvan oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden järjestämisen kannalta välttämättömiä. Toimenpiteiden on lisäksi kaikissa tapauksissa palveltava välittömästi sanottuja tarkoituspäitä. Käytön on oltava välttämätöntä viranomaisten tai muiden lakisääteisten toimielinten oikeudenhoitoon tai yleiseen turvallisuuteen liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Säännöksen salliman käytön laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös tekijälle käytöstä aiheutuva haitta. Muun kuin oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden edellyttämän käytön sallittavuutta arvioidaan tekijänoikeuslain muiden rajoitussäännösten perusteella. 25 d §:n 3 momentin mukaan 2 momentin nojalla valmistettujen tai levitettyjen teoskappaleiden siteeraaminen on kuitenkin sallittua riippumatta siitä, onko teos julkistettu. (Hallituksen esitys 287/1994 vp, s. 33 ja s. 75)

Jos poliisin oikeudenhoitoon tai yleiseen turvallisuuteen liittyvät tehtävät välttämättä edellyttävät Suomen tekijänoikeuslain mukaan suojattujen teosten tai valokuvien antamisen asekuvastosta muiden valtioiden poliisiviranomaisten ja rajavalvontaa suorittavien viranomaisten sisäiseen käyttöön, käyttöön antamisen vaatimat toimenpiteet, jotka muutoin edellyttäisivät tekijän tai valokuvaajan suostumusta, ovat Suomen tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin perusteella sallittuja. Sallitun käytön laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon tekijälle tai valokuvaajalle käytöstä aiheutuva haitta.

Oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden järjestämisen kannalta välttämättömänä toimenpiteenä, joka syrjäyttäisi tekijänoikeudellista suojaa, ei voitane yleensä pitää kappaleiden valmistamista asekuvastoon sisältyvistä teoksista tai valokuvista ja niiden saattamista yleisön saataviin antamalla ne yksityisten ase-elinkeinonharjoittajien tai aseharrastajien käyttöön.

Edellä sanotun perusteella, viitaten myös tekijänoikeusneuvoston lausuntoon 1995:17, tekijänoikeusneuvosto esittää vastauksena hakijan kysymyksiin seuraavaa:

1) Ampuma-aserekisterin asekuvaston mahdollisesti sisältämistä teoksista ja valokuvista voidaan Suomen tekijänoikeuslain estämättä antaa tietoja muiden valtioiden poliisiviranomaisten ja

rajavalvontaa suorittavien viranomaisten sisäiseen käyttöön kansainväliseen poliisiyhteistyöhön liittyen. Jos poliisin oikeudenhoitoon tai yleiseen turvallisuuteen liittyvät tehtävät välttämättä edellyttävät Suomen tekijänoikeuslain mukaan suojattujen teosten tai valokuvien antamisen muiden valtioiden poliisiviranomaisten ja rajavalvontaa suorittavien viranomaisten sisäiseen käyttöön kansainväliseen poliisiyhteistyöhön liittyen, ja tämä vaatii esimerkiksi kappaleen valmistamista teoksesta tai valokuvasta, toimenpiteet ovat Suomen tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin nojalla sallittuja. 25 d §:n 2 momentin nojalla käytettyä materiaalia voidaan siteerata eli lainata tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisesti.

Tekijänoikeusneuvosto antaa tekijänoikeuslain 55 §:n nojalla lausuntoja Suomen tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeuslain sovellettavuudesta säädetään tekijänoikeuslain 8 luvussa. Tekijänoikeuslain 65 §:n nojalla tasavallan presidentti voi, vastavuoroisuuden ehdolla, antaa määräyksiä Suomen tekijänoikeuslain soveltamisesta muun muassa toiseen maahan nähden. Tältä osin tekijänoikeusneuvosto viittaa esimerkiksi kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehtyyn Bernin yleissopimukseen (SopS 79/1986). Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa siihen, miten hakijan esittämää kysymystä arvioidaan muiden valtioiden lainsäädännön nojalla.

2) Ampuma-aserekisterin asekuvaraston mahdollisesti sisältämistä teoksista ja valokuvista voidaan tekijänoikeuslain estämättä antaa tietoja yksityisten ase-elinkeinonharjoittajien ja aseharrastajien käyttöön. Materiaalin siteeraamista eli lainaamista on arvosteltava tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisesti. Oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden järjestämisen kannalta välttämättömänä toimenpiteenä, joka syrjäyttäisi tekijänoikeudellista suojaa, ei voida yleensä pitää kappaleiden valmistamista asekuvarastoon sisältyvistä teoksista tai valokuvista ja niiden saattamista yksityisten ase-elinkeinonharjoittajien tai aseharrastajien saataviin.